

Suomen yliopistokirjastojen visiona on olla tutkimuksen ja oppimisen infrastruktuurin ydin

Helena Mattila

Suomen yliopistokirjastojen neuvoston strategiassa vuosille 2007-2012 painotetaan yliopistokirjastoja tutkimuksen ja oppimisen infrastruktuurin ytimenä sekä neuvostoa tutkimustiedon käytettävyyden ja saavutettavuuden tulevaisuuden määrittäjänä. Jotta neuvosto onnistuu visionsa toteutuksessa, sen on oltava tulevina vuosina keskeinen yhteiskunnallinen vaikuttaja.

Suomen yliopistokirjastojen neuvoston kokouksissa ja strategiassa yliopistokirjastot sopivat yhteisistä kirjastotoimintojen kehittämisen päämääristä. Toimenpideohjelmalla ja vuosittaisilla toimintasuunnitelmilla varmistetaan asioiden toteutuminen. Tavoitteiden saavuttamiseksi käynnistetään kirjastojen toimintaedellytyksiä tukevia hankkeita.

Monet muutokset koettelevat kirjastoja

Voidaan olettaa, että vaatimukset tuottavuudesta, tehokkuudesta, toiminnan vaikuttavuudesta ja rakenteellisesta kehittämisestä johtavat vuosina 2007-2012 monenlaisiin muutoksiin yliopistoissa ja yliopistokirjastoissa. Haasteet ovat mittavia, kun otetaan huomioon, että kirjastojen toiminnot laajenevat samanaikaisesti uusille alueille.

Tutkimuksen ja opetuksen kansainvälistyminen, kaupalliset palvelut sekä tieto- ja viestintäteknologian muutokset haastavat kirjastoja kehittämään yhteisiä palvelujaan. Yksittäisinä asioina toimintaympäristön muutoksista nousevat esiin esimerkiksi tutkimuksen infrastruktuuripolitiikka, avoin tieteellinen julkaiseminen sekä tekijänoikeussäännösten kehittyminen.

Viisi päämäärää

Yliopistokirjastot ovat määritelleet yhteisiksi päämäärikseen strategiakaudella 2007-2012

- edistää yliopistokirjastojen vaikuttavuutta yliopistojen perustehtävien suorittamisessa
- vaikuttaa yhteiskunnalliseen päätöksentekoon ja julkiseen keskusteluun erityisesti tietoaaineistojen saannin varmistamiseksi
- lisätä neuvoston kansallista ja kansainvälistä näkyvyyttä
- kehittää yhteisiä toimintatapoja ja
- parantaa toimialan tuottavuutta.

Yliopistokirjastojen vaikuttavuuden edistäminen sekä toimialan tuottavuuden parantaminen nousevat esiin päättäjien kanssa neuvoteltaessa, joten yliopistokirjastoilla on oltava tietoa näiden tavoitteiden etenemisestä yhteisten keskustelujen pohjaksi.

Viestinnän kehittämistä, markkinointia ja yhteiskunnallista vaikuttamista on neuvostossa pidetty tärkeinä jo aikaisemminkin. Seuraavalla kaudella ne nostetaan strategiatason päämääriksi. Kansainvälistä näkyvyyttä neuvostolle haetaan muun muassa laajentamalla jäsenistön toimintavaltuuksia.

Neuvoston toiminta on viime vuosina kasvanut huomattavasti alkuajoista. Vaikka pohjana on laaja yhteistyö, jäsenistön kestämissä rajoja on välillä koeteltu, joten organisaation ja toimintamallien arviointi on tarpeen. Strategiakausi aloitetaan tarkistamalla toimintatavat ja säännöt.

Linjakkuutta vapaaehtoiseen verkostoyhteistyöhön haetaan määrittelemällä kullekin päämäärälle mittarit, joilla niiden toteutumista voidaan seurata.

Rehtoreilta arvokkaita kommentteja

Strategiakaudella 2007-2012 tehostetaan verkoston henkilöstön tietoutta neuvoston tavoitteista ja laajennetaan verkoston osallistumista tiedotustoimintaan.

Strategian kommentointikierron osoitti, että neuvosto tuntee varsin hyvin opetusministeriön ja sen dokumentit. Yliopistojen rehtorien neuvoston kommentteista sen sijaan paljastui, että kaikkia tiedemaailman muutoksiin vaikuttavia tekijöitä ei tunneta tarpeeksi syvällisesti ja yksityiskohtaisesti. Neuvoston onkin syytä tiivistää yhteistyötä yliopistojen rehtorien neuvostoon.

Useat sidosryhmien edustajista myöntävät tuntevansa varsin huonosti yliopistokirjastojen tarpeet. Osalle Suomen yliopistokirjastojen neuvosto on ensi kertaa kohdatessa ollut jopa täysin tuntematon käsite. Sidoryhmit viestittävät yhdenmukaisesti, että neuvoston pitää osallistua enemmän yhteiskunnalliseen keskusteluun sekä ottaa itse aktiivisesti yhteyttä virkamiehiin ja poliittisiin päättäjiin.

Kirjastosektoreiden yhteiskokouksissa on tunnusteltu yhteistyömahdollisuuksia kaikkien sektoreiden kesken. Kirjastosektoreiden lisäksi neuvoston kumppaneiksi toivotetaan tervetulleiksi muut muistiorganisaatiot, erilaiset rahoittajat, tiedeyhteisöt, sektoritutkimuslaitokset, Virtuaaliyliopisto sekä seurakunnat ja järjestöt.

Käyttäjät ovat avainasiakkaita, joita varten toimintaa suunnitellaan, mutta neuvoston sidosryhmä he ovat välillisesti hankkeiden ja järjestöjen, kuten esimerkiksi Suomen ylioppilaskuntien liiton kautta.

Toimenpideohjelmalla tavoitteista totta

Hyvät päämäärät jäävät toteutumatta, jos niitä ei johdeta käytäntöön yhdessä. Vasta strategiakauden päätyttyä voidaan arvioida, miten neuvoston toimenpideohjelma tukee päämäärien ja vision toteutumista kauden läpi. Seuraavilla toimenpiteillä Suomen yliopistokirjastojen neuvostossa uskotaan tällä hetkellä kohti päämääriä edettävän:

1. Vaikuttavuuden edistäminen

- * Yliopistokirjastoja koskevan tutkimuksen mahdollisuuksien kartoittaminen.
- * Suomalainen kirjastoalan tutkimusohjelma yhdessä yliopistojen tiedelaitosten kanssa.

2. Yhteiskunnalliseen päätöksentekoon ja julkiseen keskusteluun vaikuttaminen erityisesti tietoaineistojen saannin varmistamiseksi

- * Strategian implementointi sidosryhmissä.
- * Valitaan kolmesta viiteen kohdetta, joihin vaikutetaan valtakunnallisesti ja tarpeen mukaan alueellisesti.
- * Kontaktiverkon tiivistäminen sidosryhmiin: listataan tärkeät organisaatiot, valtuutetaan neuvoston jäsenet edustamaan neuvostoa eri organisaatioissa ja tilanteissa.

3. Neuvoston kansallisen ja kansainvälisen näkyvyyden lisääminen

- * Ajankohtaistiedotus, mainonta eri yhteyksissä.
- * Suhteiden vahvistaminen poliittisiin päättäjiin, hallintovirkamiehiin ja sidosryhmiin.
- * Verkoston viestintävalmiudet: esitteet, kalvosarjat, verkkosivut, viestintäverkosto jne.
- * Kansainvälisen näkyvyyden lisääminen.
- * Yliopistokirjastojen kansainvälinen työryhmä eurooppalaisen tutkimustiedon infrastruktuurin kehittämiseksi.

4. Yhteisten toimintatapojen kehittäminen

- * Neuvoston perustoimintamallien läpikäyminen ja tarkistaminen, sääntöjen tarkistaminen ja toimintamallien kirjaaminen.

- * Kirjastojen välisten tiimien ja verkostojen luominen sekä olemassa olevien kartoittaminen.
- * Yliopistokirjastojen kansainvälistymisen tukeminen.
- * Tulevaisuuden tekniikka ja järjestelmät, teemapäivät.

5. Toimialan tuottavuuden parantaminen

- * Ydinprosessien järkevä yhdenmukaistaminen ja palvelujen perustason määrittely, tulosten hyväksikäyttö kirjastoissa.
- * Asiakaskyselyn ja vaikuttavuusmittariston kehittäminen.
- * Rahoitus selvityksen pohjalta tehtävät yhteiset suositukset ja toimintamallien käyttöönotto.
- * Sisällönkuvailun kehittäminen kirjastojen tietovälineissä.
- * Osaamisen kehittäminen.
- * Kokoelmakarttahankkeen muuttaminen osallistumismaksuperustaiseksi Kansalliskirjaston palveluksi.
- * Kirjastojen elektroninen infrastruktuuri: sähköisesti julkaistujen aineistojen kokonaisuus osana kirjastokokoelmia ja niihin liittyvät prosessit, palvelut ja teknologia (suunnitelma tieto- ja viestintä-tekniologian käytöstä kirjastopalveluissa, ERM, julkaisuarkistot, kirjastojärjestelmä, kirjasto 2.0, RFID)
- * Mitä kirjastojen yhteiset palvelukeskukset ja tuottamismallit voisivat olla tulevaisuudessa?

Neuvosto käynnisti tammikuussa neuvottelut tutkimustarpeisiin liittyvästä hankkeesta. Vuoden ensimmäisessä työvaliokunnan kokouksessa tammikuun lopulla erityisen vaikuttamisen kohteeksi valittiin yhteiskunnallisen resursoinnin lisäys huippututkimuksen tietoaineistoille.

Toimenpideohjelman käytännön toteutuksen miettimistä jatketaan kevään aikana. Otamme mielellämme vastaan yhteistyötarjouksia.